

Dorul eminescian – categorie ontologică

Dorin CERNEI

Orizontul temei

Monumentalul îți fixează distanța și dimensiunea reflexiunii, condiție sine qua non a înțelegerii tainelor sale, misterului care-i asigură aura.

Între căile de acces în subtilitățile poeziei eminesciene, *dorul* are funcție de cronotop revelatoriu. Între profan, prozaic și laic sieși inițiat, poetic și religios, adică instruit, orientat spre înțelegerea miracolului nelimitat al poeziei de care n-ai cum să nu te îndrăgostești simțindu-te mai bogat, mai familiarizat cu poezia, imagine a armoniei generatoare de viață, pe unitate conținut-formă, pe unitate simțire-gând-cuvânt.

Și aceasta nu e totul, căci prin cronotopul revelator al dorului, cu fiecare lectură a poeziei eminesciene, am afirmat deja, ieșim mai religioși, mai spiritualizați, dorul eminescian solarizând întregul univers poetic, nu numai poeziile unde-l întâlnim lingvistic și, nu întâmplător T. Arghezi, într-o conferință la Ateneu, l-a numit pe Mihai Eminescu „evangelistul nostru”.

Prin *dorul* eminescian ne recunoaștem mai bine apartenența la „matricea stilistică” prin care poporul român se definește ontologic, cum explică L. Blaga în *Trilogia culturii*, partea întâi *Orizont și stil* (p. 115). Funcția izvorătoare de creație a dorului prin puritatea și diversitatea registrului său emoțional are o pondere preeminentă în muzicalitatea ritmică, rimică și ideatică a poeziei, a întregului poetic eminescian.

Iradieră poliedrică a acestei poezii este vraja care se cucerește prin alchimia convertirii cuvântului în emoție, în infinita baie estetică pe care E. Cioran o numește „extaz muzical” și prin care revenim „la identitate, la originar, la rădăcinile primare ale existenței... de aici încep toate revelațiile”¹.

Ilustrații

Identificând „originarul” cu starea dintâi a omului, respectiv cu starea de iubire, imagine a armoniei edenice, înțelegem și identitatea dintre gând și „adâncul ființei umane”, ale cărui numeroase întruchipări sunt reflectate în „dorul, lamura și lămurirea lui”, cum observă filosoful Constantin Noica în *Povestiri despre om*:

„Cum izvorând îl înconjur
Ca niște mări de-a înotul
El zboară gând purtat de dor
Pân’ pierе totul, totul”²

Iubirea își eterizează obiectul devenind impuls creator, „o sete care-l soarbe” în fața căreia spațiul și timpul dispar în creație:

„Nu e nimic și totuși e

¹ Emil Cioran, *Cartea amăgirilor*, Humanitas, București, 1991, p.8

² Constantin Noica, *Povestiri despre om*, Cartea românească, 1980, p.210

O sete care-l soarbe (s.n.)

E un adânc asemenea

Uitării cele oarbe” (*Lucafărul*)

Evident „setea care-l soarbe” este însuși *dorul* a cărui cale este iubirea, al cărui scop nemărturisit este creația, căci această complexă stare, acest înalt registru de vibrații emoționale este, remarcă Noica, „plin de virtuți, contopitor de sensuri și tot filosoful observă că *dorul* aspiră întotdeauna întru creație, de aici și descrierea oximoronică pe care o face *dorului* prin dihotomiile: deschidere-închidere, posibil-imposibil, știut-neștiut, limitat-nelimitat, concret-abstract și topire în nedeterminat etc. Tot acest spectru contrastiv sugerând splendida „suveranitate a *dorului*” cu sediul în inimă, în vis, în aspirație și creație (a se vedea *Revenirea la dor...* în *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Editura Eminescu, București, 1987, p. 316-320)

Diversitatea impulsurilor generatoare de dor îl face pe poet să folosească în poemul *O rămâi* pluralul acestui cuvânt:

„O rămâi, rămâi la mine

Te iubesc atât de mult

Ale tale *doruri* toate (s.n.)

Numai eu știu să le-ascult.”

Obiectivul iubirii aici este *codrul*, prezență majoră în universul poetic eminescian și de care poetul s-a simțit legat, aș spune familial, negândindu-mă numai la pădurea de la Ipotești.

Poetul simte trăirile *codrului* ca în dialogarea „Codrule, codruțule, / Ce mai faci drăguțule...” sau în elegia *Ce te legeni...* când rămâne „...pustiit / Veștejit și amorțit / Și cu *doru-mi* singurel / De mă-ngân numai cu el” asemenea poetului și prea adesea de la un moment dat, își adună *dorurile* doar într-unul cel din urmă să-și doarmă somnul de veci la marginea infinitului sugerat de prezența mării, a cerului senin și a *codrului* convertit metafizic în frățească priveghere în preajmă: „Mai am un singur dor / În liniștea serii / Să mă lăsați să mor / La marginea mării // Să-mi fie somnul lin / Și *codrul* aproape / Pe-ntinsele ape / Să am un cer senin”.

Pentru luminarea dificultăților de înțelegere a *dorului*, autorul *La curțile dorului* (L. Blaga) în eseu *Despre dor (Trilogia culturii, Spațiul mioritic, ELU, 1969, p. 218-222)* propune și susține conceptele de nuanță, de „duh al nuanței” și de „ipostazare” respingându-l pe cel de personificare = limitativ, infidel, incapabil de a vedea întregul portativ de manifestări ale *dorului* pe care încearcă să-l prezinte, neputându-l (cum e și normal) prin alternanțele, opozițiile de stări emoționale cuprinzătoare trimitând prin Heidegger la „substanța lirică a existenței umane”, ca ultima sa expresie, în centrul căreia se află mântuitoare prin bucurie și suferință, iubirea. Exemplele pe care le dă, din poezia populară, trimit la nuanțările domnului eminescian în trăirile iubirii.

În *La o artistă*, poetul asociază visului, *dorul*, iubita „dispărînd divinizată” îi răpește „sufletu-mi de dor”, sursa ființării ca poet, resursele *dorului* ca apa izvorului ce n-o mai încapă pământul și iese la îndemâna călătorului însetat:

„Căci scris a fost ca viața ta

De doru-i să nu-ncapă (s.n.)

Căci te-a cuprins asemenea

Lianelor din apă” (*Ce e amorul*)

„Lianele din apă” sunt vraja iubirii și a poeziei generate de dorul izvorât din nemărginirea eului liric sugerat de nelimitatul fluid: apa.

Tentația speculației filosofice în marginea temei dorului de care vorbește L. Blaga în textul citat este pregnantă în cazul *dorului eminescian*. Cadrul și timpul de care dispunem ne obligă decent la observația concluzivă reflectată în ultima strofă a poeziei *La steaua*, catren integralmente original:

„Tot astfel cum al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă”.

Forța coezionară a dorului e reflectată în adjectivul posesiv *nostru*. Asocierile oximoronice din interiorul strofei trimit deopotrivă la cronotopul revelatoriu conținut, sugerat exprimat de fenomenologia ontologică a realității *dor*, prin care putem pătrunde în nepătrunderile poetului eminescian.